

NORGES HØYESTERETT

Den 6. mai 2015 avsa Høyesterett dom i

HR-2015-00988-A, (sak nr. 2015/125), straffesak, anke over dom,

A (advokat Arne Gunnar Aas)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (kst. statsadvokat Per Eirik Vigmostad-Olsen)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Ringnes**: Saken gjelder tilbakekall av retten til å føre motorvogn etter vegtrafikkloven § 34 femte ledd. Hovedspørsmålet er om vilkåret om at innehaveren "ikke er edruelig", er oppfylt.
- (2) Helgeland politidistrikt traff 18. mars 2013 vedtak om å tilbakekalle føreretten for domfelte – A. Fra vedtaket gjengis:

"Det vises til forhåndsvarsel av 30.01 2013, samt til brev til Deres advokat datert 20.02.2013 der det ble gitt en frist på 14 dager til uttalelse i saken. Det er ikke mottatt noen slik.

... .

De er straffedømt/bøtelagt en rekke ganger for bruk/befatning med narkotika, jf Rana tingretts dom av 3.03 2009, dom av 04.06 2011. De har dessuten i politiavhør av 13.01.2013 forklart at De bruker amfetamin flere ganger i året, og hasjisj sjeldnere. Hurtigtest i saken slo ut på THC, amfetamin og BZO.

I henhold til dette fattes herved vedtak om tilbakekall av førerrett. Det foreligger allmenne hensyn/hensyn til trafikksikkerheten som grunnlag for vedtaket.

Dette vedtaket kan påklages til Politidirektoratet uavhengig av frist. En skriftlig klage sendes via Helgeland politidistrikt.

De pålegges umiddelbart å levere inn førerkortet til politiet. Besittelse av førerkort etter dette gir ikke førerrett."

- (3) Vedtaket ble ikke påklaget, og det ble heller ikke reist sivil søksmål om gyldigheten.
- (4) A ble 25. april 2014 satt under tiltale for overtredelse av vegtrafikkloven § 31 første ledd jf. § 24 første ledd første punktum for i alt syv tilfeller av kjøring uten gyldig førerkort. Et av forholdene ble frafalt under hovedforhandlingen i tingretten. Overtredelsene som ble pådømt skjedde i perioden fra 14. april 2013 til 25. april 2014.
- (5) Ved tilleggstiltalebeslutning 23. mai 2014 ble A tiltalt for ytterligere tre tilfeller av kjøring av motorvogn uten gyldig førerkort. Disse forholdene skjedde i perioden 2. – 8. mai 2014. Tiltalebeslutningen omfattet også enkelte andre trafikkforståelser.
- (6) Rana tingrett avsa 16. juni 2014 dom med slik domsslutning:
- "1. A frifinnes for inndragningskravet, jf. straffeloven § 35.**
- 2. A, født 00.00.1967, dømmes for overtredelse av**
 - **Straffeloven § 182 første ledd annet straffalternativ**
 - **Vegtrafikkloven § 31 første ledd jf. § 24 første ledd første punktum**
 - **Vegtrafikkloven § 31 første ledd jf. § 17 første ledd**
til 30 – tretti – dager fengsel, jf. straffeloven § 63 annet ledd.
- 3. A idømmes saksomkostninger med 3 000 – tretusen – kroner."**
- (7) A anket domfellelsen for overtredelse av vegtrafikkloven § 31 første ledd jf. § 24 første ledd første punktum. Ved lagmannsrettens beslutning 25. juli 2014 ble anken over bevisvurderingen under skyldspørsmålet henvist til ankeforhandling.
- (8) Hålogaland lagmannsrett avsa 12. desember 2014 dom med slik domsslutning:
- "A, født 0. --- 1967, dømmes for overtredelse av vegtrafikkloven § 31 første ledd jf. § 24 første ledd første punktum og for de forhold som er rettskraftig avgjort ved Rana tingretts dom av 16. juni 2014, jf. straffeloven § 63, til fengsel i 30 – tretti – dager."**
- (9) Domfeltes fødselsdato er feilskrevet og skulle vært 00. --- 1967.
- (10) A har anket til Høyesterett. Anken gjelder lovanvendelsen under skyldspørsmålet for alle tiltaleposter som gjelder kjøring uten å inneha gyldig førerkort. Høyesteretts ankeutvalg traff 18. februar 2015 beslutning om å tillate anken fremmet.
- (11) Domfelte gjorde i ankeerklæringen gjeldende at et ugyldig tilbakekall av førerrett er å anse som en nullitet, og at retten prejudisielt må ta stilling til om vedtaket er forvaltningsrettslig gyldig. Riksadvokaten har i brev 27. april 2015 til Høyesterett opplyst at dette også er påtalemyndighetens rettsoppfatning.

- (12) *Jeg er kommet til at anken må forkastes.*
- (13) Etter vegtrafikkloven § 24 første ledd første punktum må den som skal føre motorvogn har førerrett. Overtredelse straffes etter § 31 første ledd med bøter eller fengsel inntil ett år, dersom forholdet ikke går inn under et strengere straffebed.
- (14) Påtalemyndigheten og domfelte er som nevnt enige om at et ugyldig tilbakekall av førerretten her skal anses som en forvaltningsrettslig nullitet, og at retten må prøve gyldigheten av vedtaket, jf. Rt. 1978 side 1259. Hvis tilbakekallet er ugyldig skal tiltalte frifinnes. Foreliggende sak gir ikke foranledning til prinsipielt å drøfte i hvilken utstrekning og under hvilke omstendigheter forvaltningsvedtak må prøves prejudisielt i straffesak.
- (15) Spørsmålet er etter dette om politiets vedtak 18. mars 2013 om tilbakekall av førerretten er gyldig. Vegtrafikkloven § 34 femte ledd lyder:
- "Dersom innehaveren av førerretten ikke er edruelig eller hans vandel for øvrig er slik at han ikke anses skikket til å føre motorvogn, kan politimesteren eller den han gir myndighet, tilbakekalle retten til å føre førerkortpliktig motorvogn for en bestemt tid eller inntil videre, hvis hensynet til trafikksikkerheten eller allmenne hensyn ellers krever det."**
- (16) Edruelighet er et vilkår for førerrett etter vegtrafikkloven § 24 fjerde ledd. Bestemmelsen i § 34 femte ledd gir – som det fremgår av lovteksten – adgang til å tilbakekalle førerretten når dette vilkåret ikke lenger er oppfylt. Tilbakekall kan skje selv om det ikke foreligger et straffbart forhold.
- (17) Rettens prøving av om en person er "edruelig" beror på et rettsanvendelsesskjønn. Politiets vurdering av om førerretten bør inndras, jf. ordet "kan", er et fritt skjønn, men spørsmålet om ugyldighet etter myndighetsmisbrukslæren er ikke en problemstilling i saken. Det er anvendelsen av kriteriet "ikke er edruelig" som er det sentrale.
- (18) Opprinnelig var hjemmelen for inndragning av førerkort inntatt i vegtrafikkloven § 33. I forarbeidene, jf. Innst.O.nr. XV (1964–1965) side 17, ble det vist til den tidligere motorvognloven § 18, første ledd siste punktum, som ga politimesteren adgang til å inndra førerkort når innehaveren ble ansett uskikket til å føre motorvogn, selv om han ikke var straffet og det ikke var helsen som sviktet. Det ble videre fremhevet at "det er nødvendig og viktig at politiet har adgang til å gripe inn med førerkortinndragning overfor personer som misbruker alkohol, selv om de ikke kan straffes for sitt forhold." Ved lov 4. juli 2003 nr. 77 ble bestemmelsen uten realitetsendring tatt inn som nytt femte ledd i § 34.
- (19) Høyesterett har ikke tidligere tatt stilling til hva som kreves for å tilbakekalle førerrett etter edruelighetsalternativet i § 34 femte ledd. En viss veiledning kan hentes i Rt. 1978 side 1259, som gjaldt inndragning av førerkort etter § 34 første ledd – hvor vilkåret er at føreren "ikke lenger fyller de krav som er fastsatt til ... helse ...". Under henvisning til ordene "ikke lenger fyller" uttalte førstvoterende at loven tok sikte på "en mer varig tilstand hos innehaveren av førerkortet", og at en akutt og forbigående tilstand av mental ubalanse ikke fylte lovens krav. Selv om § 34 femte ledd ikke inneholder formuleringen "ikke lenger fyller", er realiteten den samme – det er tale om å frata innehaveren førerretten fordi edruelighet som vilkår for førerrett ikke lenger er oppfylt. Det må da, etter

min oppfatning, kreves at innehaveren misbruker rusmidler – alkohol, narkotika eller annet berusende eller bedøvende middel – i et omfang og med en regelmessighet som tilsier at han ikke er skikket til å føre motorvogn. Det kan ikke kreves at det er dokumentert alkoholisme eller rusavhengighet i medisinsk forstand. Denne tolkingen av edruelighetsvilkåret lar seg også best forene med grunnvilkåret om at tilbakekall av føreretten bare kan skje når hensynet til trafikksikkerheten eller allmenne hensyn ellers krever det.

- (20) Jeg viser i denne sammenheng til Engstrøm (red.), Vegtrafikkloven og trafikkreglene med kommentarer, 2012, side 511-512, hvor det fremholdes:

"Edruelighet er heller ikke et begrep med et klart avgrenset innhold. Utrykket edruelighet omfatter både alkohol og/eller andre rusmidler som narkotika. Det må være klart at det ikke kreves en medisinsk definert alkoholisme. Spørsmålet blir når et misbruk er såpass bastant at det medfører grunnlag for tilbakekall. Mye av svaret ligger i at den manglende edrueligheten må ha betydning for skikketheten som fører av motorvogn."

- (21) Det syn jeg har gitt uttrykk for, støttes også av rapporten "Kjøring under påvirkning av andre rusmidler enn alkohol. Forslag til endringer i vegtrafikkloven. Rapport fra arbeidsgruppe mars 2009". Det heter her på side 21:

"Det aktuelle rettskildetilstand gir grunnlag for å slutte at bruken av rusmidler må være av et visst omfang og skje med en viss regelmessighet og hyppighet. I tillegg må det kunne legges til grunn at denne bruken har betydning for skikketheten som motorvognfører. Det skal altså mer til enn bare den sporadiske bruk."

- (22) På side 64 er det en oppsummering av edruelighetskravet, som jeg kan slutte meg til:

"Etter arbeidsgruppens oppfatning synes edruelighetskravet å balansere de kryssende hensyn på en hensiktsmessig måte: Man søker å ivareta hensynet til trafikksikkerheten, samtidig som at en kontrollert bruk av rusmiddel ikke i seg selv får konsekvenser for føreretten."

Tilbakekall av førerett på grunn av manglende edruelighet er en inngripende reaksjon. Det er verken rimelig eller nødvendig at enhver bruk av rusmidler skal medføre tilbakekall av førerett. Ei heller bør eksempelvis en enkeltstående innbringelse for beruselse medføre tilbakekall av førerett."

- (23) Jeg nevner også at det i rapporten side 64-65 og i Prop.9 L (2010–2011) side 56 gis uttrykk for at edruelighetsbegrepet er noe uklart i ytterkantene, men at tungtveiende trafikksikkerhetshensyn tilsier en streng praktisering av § 34 femte ledd.
- (24) Foreliggende sak gir ikke foranledning til å ta stilling til den nedre grense for anvendelsen av § 34 femte ledd, idet jeg finner det klart at kravet til manglende edruelighet uansett er oppfylt.
- (25) A er i de senere år domfelt for flere brudd på straffeloven og legemiddeloven. I 2013 ble han dømt til ubetinget fengsel i 24 dager. Det dreide seg blant annet om én overtredelse av legemiddeloven § 31 annet ledd jf. § 24 første ledd, for bruk av amfetamin og hasjisj. I 2011 ble han idømt en bot på 10 000 kroner, subsidiært 20 dagers fengsel, for to overtredelser av legemiddeloven § 31 annet ledd jf. § 24 første ledd, som gjaldt bruk av hasj og amfetamin, og ett tilfelle av besittelse av en mindre mengde hasj. Han ble i denne dommen også idømt tap av førerett i seks måneder. I 2009 ble han dømt til betinget

fengsel og bot for brudd på straffeloven § 162 første ledd og legemiddeloven. Han har også flere eldre straffedommer og bøter for overtredelse av straffeloven § 162 og legemiddeloven.

- (26) Jeg legger særlig vekt på forholdene fra 2011 og 2013, som ligger relativt nær i tid til vedtaket om tilbakekall av føreretten. Når A i de to siste år før vedtaket er straffet for til sammen fire overtredelser av narkotikalovgivningen, gir det en klar indikasjon på et vedvarende og aktuelt misbruksmønster som går utover det sporadiske. I Engstrøm (red.), Vegtrafikkloven og trafikreglene med kommentarer, 2012, side 511 vises det til Politidirektoratets Håndhevingsinstruks 2007 side 27 i førerkortsaker, hvor det uttales at manglende edruelighet ofte vil komme til uttrykk ved innsettelse i drukkenskapsarrest eller bøteleggelse etter straffeloven § 350. I kommentarutgaven tilføyes så:

"I praksis byr det på store vanskeligheter å påvise manglende edruelighet på annet grunnlag enn ved bøteleggelser eller innbringelse for beruselse/rus."

- (27) Jeg er enig i de synspunktene som her er gjort gjeldende.
- (28) At det i saken nå har vært et antall slike inngrep, må således i seg selv være tilstrekkelig grunnlag for tilbakekall.
- (29) Tilbakekall av føreretten må også være påkrevet av hensyn til trafikksikkerheten. Jeg viser til det lagmannsretten uttaler om dette:

"Bestemmelsen forutsetter også at hensynet til trafikksikkerheten gjør det nødvendig å ta sjåføren ut av trafikken. Kjøring i påvirket tilstand eller risiko for slik kjøring innebærer en alvorlig trafikksikkerhetsrisiko ikke bare for sjåføren selv, men for øvrige trafikanter. Manglende edruelighet hos en sjåfør gir politiet en skjønnsmessig adgang til å frata ham føreretten. Det er ikke nødvendig å avvente situasjonen til vedkommende påtreffes mens han kjører i påvirket tilstand."

A har selv forklart at han er meget bilinteressert, har egen bil og er glad i å kjøre bil og andre motorkjøretøy. Når politiet, som her, sto overfor en sjåfør som selv erkjente aktivt misbruk av både amfetamin og hasjissj og hadde flere relativt ferske dommer og bøter for dette, finner lagmannsretten ikke at det hefter noen feil ved det skjønn som ble utøvd ved vedtaket."

- (30) Jeg er enig i denne vurderingen.
- (31) A har anført at det er en saksbehandlingsfeil ved vedtaket at han ikke ble pålagt legeundersøkelse etter § 34 første ledd. Anførselen kan ikke nå frem. På bakgrunn av de uomtvistede forhold som fremgår av straffedommene og hans forklaring i politiavhør, kan jeg ikke se at legeundersøkelse var nødvendig.
- (32) Min konklusjon er at politiets vedtak 18. mars 2013 om tilbakekall av føreretten er gyldig.
- (33) Jeg stemmer for denne

D O M :

Anken forkastes.

- (34) Dommer **Endresen:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (35) Dommer **Noer:** Likeså.
- (36) Dommer **Arntzen:** Likeså.
- (37) Dommar **Utgård:** Det same.
- (38) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: